

שאלו שלום ירושלים

גליון מס' 103

בה"י

מסכת מכות ד' - ט' סנהדרין א' - ח'

את העלון ניתן להשיג ללא תשלום ע"י הודעת שם וכתובת לסלפון דלהלן

יוצא לאור ע"י: מפעל תלמוד ירושלמי השלם ת"ד 334 ערד. טל-פקס: 07-952460

בית מדרש ללימוד הירושלמי ★ עריכת הירושלמי
ע"פ כת"י ודפוס עם פירוש מלוטט מראשונים ואחרונים
אוצר מפרשי הירושלמי ★ הוצאת ספרים וכת"י על הירושלמי
עלון שאלו שלום ירושלים ★ ספרית הירושלמי

החילוק בין הבבלי לירושלמי (א)

ההפרש שמצינו בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי דהנה ארז"ל ע"פ במחשכים הושיבנו זה תלמוד בבלי וזה פלא הלא נאמר ותורה אור האיך יקרא מחשכים, וגם למה דוקא תלמוד בבלי ולא בתלמוד ירושלמי, אך הענין הוא כידוע שבא"י היו לומדים הלכות פסוקות בלי פלפול עמוק ואריך כ"כ רק מאשר נצרך לבאר טעמי ההלכות על בורין היו מקבלים בזה איש מפי איש גם ר"י ור"ל שעסקו בפלפול שחיברו תלמוד דירושלמי אבל זה היה רק בינם לבין עצמם דר"ל היה מקשה לו קושיות ור"י מתרץ, ואחריו תלמידיו ראב"פ וכוה"ג, אבל רוב התלמידים היו לומדים הלכות פסוקות בקצרה רק טעמיהן של הלכות כפי שהיה מקובל שהוא הנקרא גירסא.

אך אם היה הדבר נשאר בהעלם והעדר הידיעה לגמרי א"כ מהו תועלת הפלפול שהוא רק לידע תכלית האמת, אבל הענין הוא שאחר העדר הידיעה והשגה שע"י רוב הקושיות והעלמות בהעלם אחר העלם כנ"ל הרי יבוא לכלל השגה אמיתית הדבר כמו שהוא בלי שום קושיא וסתירה עוד וכמו המסנן ע"י המשמרת או כמו מצרף לכסף שע"י בירור כל סיג גם היותר דק נשאר הכסף נקי בתכלית או היין צלול בתכלית וכן המרקד קמח ב"ג נפה וכוה"ג.

ביאור עפ"י חסידות בהפרש שבין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי - מתוך ספר שערי אורה להארמור האמצעי מליבאוויטש וצ"ל.

ובזה יש ריבוי מדרגות בין הפלפולין יש שהקושיות רבות לסתור מה שבא בהשגה שניה אחר ביטול ההשגה הראשונה וכן אחר ביטול השגה שניה יבוא להשגה שלישית יותר טובה ויסתור גם את זה בקושיות, וזהו העלם אחר העלם עד שיארך הפלפול כמו כ"ד קושיות וכ"ד פרוקים, שהוא טורח ויגיעת השכל בעילוי אחר עילוי וכל מה שיעמיק השכל בעילוי יותר ויותר הדבר בא בהעלם והעדר אור אמיתית ההלכה על בוריה.

אך לאחר שיתרץ כל ריבוי הקושיות

יוכלו לעמוד על אמיתת הטעם של הלכה כי הנה עיקר הפלפול הוא שכל דבר הלכה ודין לא יעלה בהשקפה ראשונה שמשיג הטעם שבה לאמתתו להניח הדבר בהסכם.

אדרבה יקשה בעיניו מיד על הטעם ויהיה קשה לו מאד להבין להשיג עומק המושג בה דהיינו כשירצה לעמוד על טעמו של דבר בעמקות לא יוכל להגיע אל אמיתת המכוון לעולם ואף אם יתייגע וימצא טעם טוב יותר מן הראשון יסתור בקושיות רבות ויהיה הדבר מופלא ונעלם יותר מעין השכל והטעם וכל שיעמיק דעתו יותר ויותר יבוא לכלל הפלאה והעלם תוכן עומק הדבר לאמתתו וזהו הנקרא העלם אחר העלם.

אבל בני בבל כל התלמידים עיקר עסקיהם היה דוקא בפלפול ברוב קושיות ותירוצים על כל הלכה ודין בעומק רב עד שהוציאו לאור כל דין ודין לאמתתו ונתחדשו מפלפול זה ריבוי דינים מחודשים לגמרי כידוע בענין פלפול דהויות דאבוי ורבא בתלמוד בבלי כך היה בלימוד רוב התלמידים.

ולכך אמרינן במחשכים הושיבנו זה תלמוד בבלי שנקרא מחשכים כמו ההולך בחשך. שלא יראה אור כך לא

ניצוצי אור

דברי תורה וחידושים על תלמוד ירושלמי

המשך - ליקוט מפרשים ע"ס דף היומי

אגרי שאני מקבל מהבע"ב. ויתכן שהנזכר בכתובות שבקש מבעה"ב שיתן לו פועל שישקה את שדהו לפי פירוש רש"י והכוונה לפרדס או לשדה הדקלים שהיה לו, והיינו כמעשה הראשונה של הדקלים הנזכר האן. ושוב בחר להיות מרועי בקר. ולשון הרמב"ם בהלכות ת"ת פ"א ה"ט, גדולי חכמי ישראל היו מהם חוטבי עצים ושואבי מים, והכ"מ ציין המקור, כמו ר"ה בכתובות ק"ה. ונראה שפירש הרמב"ם דברי ר"ה בכתובות הבו לי גברא דדלי לי בחריקאי והיינו איש שיהיה שואב מים במקומי בעד השדות, והיה לו לרמב"ם לומר גם ורועי בקר. ורבינו בחיי בפ' ויגש פסוק והאנשים רועי צאן, כתב וכן תמצא שרוב הנביאים והצדיקים היו רועים כדי שיתרחקו מן הישוב וכו', ועוד ששמה מקום התבודדות ונבואה ואין אדם רואה שם דבר שיטריד מחשבתו בהשי"ת ויוצאים אל המדבריות להתבודד שם עכ"ל. ואף שאצל אדם גס ומגושם נחשב רועה בקר כאומנות בזויה כמ"ש במדרש תהילים, אצל גדולי חכמי ישראל ואצל הנביאים היה נחשב כתפארת להם. ובאגרת רש"ג שר"ה היה מדבי נשיאה מזרע דוד וגם הוא התעלה כמו דוד וזקנו מרועה צאן לרועה עמו, וישב על כסא רב בסורא כמ"ש באגרת רש"ג.

פ"א היב נישמענה מן הדא.

בפ"מ לא פירש כלום ובק"ע פירש מדקאמר יקרוני שבעה זקנים משמע אבל לא חברים, וזה דחוק שאף אם ברגיל מומינים זקנים מ"מ אין ראיה שחבר לא יכול להכנס, וכדבעי בגמרא. ונ"ל שהירושלמי אינו הולך בשיטת הבבלי דר"ג לא רצה לצרף שמואל הקטן משום שלא היה מזומן, אלא דטעמא הוא משום ששמואל הקטן למרות תפארת גדולתו מתוך גודל ענוותנותו לא קבל סמיכה והיה דינו כחבר. וכן משמע שהרי עיקר חסר מן הברייתא אין מעברין את השנה אלא במזומנים כמו שהוא בברייתא בבבלי, ולדעת הירושלמי נראה בשדיעבד יכולים לעבר אפילו אם יש ביניהם מי שאינו מזומן אלא דלא עברוהו בהאי יומא משום שהיה דינו כחבר.

בד"ג מיתיבי הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד, כי קאמר רב כגון ר"כ ור"א דלגמריה דרב הוו צריכי ולסבריה דרב לא הוו צריכי. ופירש רש"י כי קאמר רב ותלמידו נמנה לא אמר אלא כגון ר"כ ור"א דלגמריה הוו צריכי למה ששמע מרבו, אבל לסבריה למצוא ראיות וליישב בטעמים אינן צריכין, הלכך גברא באנפיה נפשיה הוא, דאי משום גמרא דשמע מיניה כל ישראל נמי ממש קבלו ואין אלו טעמים הבנת לבו דנימא אם היתה חכמתו מפי טעם אחר היה אומר עכ"ל. משמע מפירושו שתמיד דלסבריה דרב צריך ולגמריה לא צריך אין מונים להם אלא אחד. ולפי"ז נראה שגם ר"א לגמריה דר"י הוה צריך ולסבריה לא הוה צריך. ויש להעיר ממגילה פ"א ריש הי"א, חמא רבי אלעזר בחלמיה למחר סיני נחית לבית וועדא ומחדת לכון מילה עיי"ש, הדגיש ר"א שר"י היה סיני שכן לגמריה הוה צריך. ועיין בר"ה פ"א סוף ה"א בן עזאי חבר ותלמיד היה לר"ע, והיה נראה לפרש ג"כ שלגמריה דר"ע הוה צריך ולסבריה לא הוה צריך, שכן ב"ע חריף גדול היה ואמר בבכורות ג"ח כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום חוץ מקרח הוה. אולם בפירוש ר"ג ב"ב קנ"ח כתב להיפוך מזה וז"ל, ב"ע תלמיד חבר היה לר"ע משום הכי לא חלק לו כבוד כל כך, ששניהן הלכו ללמוד תורה לפני ר"א הגדול, ולפי שהיה בן עזאי בחור לא היה יכול לסבור סברא כר"ע בתלמוד וגמר גמרא, והדר הלך ב"ע לפני ר"ע להסביר סברא, עכ"ל.

פ"א היב כד ב"ג אזיל מידון קומי ר"ה א"ל אייתי ב"ג דייסוק תחותי לדיקלא ושוב מעשה בר"ה דהוה רעי תורין וכו'.

נראה שהמעשה הראשונה היה שהתפרנס מתמרים שגדלו בפרדס שלו, והוא היה מורידן בעצמו מפני שעני היה בנעוריו כמ"ש בתענית, ולפיכך אמר להאי ב"ג שיתן לו פועל ע"ח של הב"ג. ובכתובות ק"ה, שר"ה בעניותו היה משקה שדהו בעצמו וביקש שיתן לו פועל שישקהו. ושוב מעשה שניה שיתכן שהדקלים לו היו יכולים לפרנס אותו השכיר עצמו להיות רועה בקר וקבל שכרו וזוהי התפרנס, ולפיכך אמר הב לי

(1) האם עדים זוממים צריכים לקבל התראה ? (ד.)

- (א) אינם צריכים לקבל התראה.
 (ב) צריכים לקבל התראה.
 (ג) בעדות נפשות צריכים לקבל, בעדות ממונות אינם צריכים לקבל.

(2) נתחייב מיתה בבית דין שבחור"ל וברח לא"י, מה דינו ? (ד.)

- (א) מחזירין אותו לחור"ל.
 (ב) הורגים אותו לפי פסק הראשון.
 (ג) דנים בו מתחלה.

(3) כתי' "ונשל הברזל מן העץ", ונשל עולה על הברזל או על העץ ? (ה.)

- (א) מחלוקת.
 (ב) על הברזל.
 (ג) על העץ.

(4) שותפין שהזיקו אחד לשני בחצר של שניהם, מה דינם ? (ה.)

- (א) חייבים זה בנוקי זה.
 (ב) שניהם פטורים.
 (ג) הראשון שנכנס פטור והבא אחריו חייב.

(5) ערי מקלט, נבנו עיירות גדולות או קטנות ? (ו.)

- (א) עיירות גדולות.
 (ב) עיירות קטנות.
 (ג) עיירות בינוניות.

(6) מה הנכון בדין קליטת מי שהרג בשוגג ? (ז.)

- (א) ערי מקלט וקרנות המזבח קולטות.
 (ב) רק קרנות המזבח קולטו.
 (ג) רק ערי מקלט קולטות.

(7) מה ענה הקב"ה על השאלה חוטא מהו עונשו ? (ז.)

- (א) חטאים תרדף רעה.
 (ב) יעשה תשובה ויתכפר לו.
 (ג) הנפש החטאת היא תמות.

(8) אדם המגיע למקום שלא מכירים אותו ומכבדים אותו יותר מהראוי לו, מה יעשה ? (ז.)

- (א) יאמר להם שאינו ראוי לכך.
 (ב) יקבל את הכבוד שנותנים לו.
 (ג) יברח ממקום זה.

מסכת סנהדרין

(9) למ"ד דאין דורשין תחלות מנלן דדיני ממונות בשלשה ? (א.)

- (א) דכתיב ועמדו שני האנשים.
 (ב) דכתי' ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.
 (ג) אין בי"ד שקול ומוסיפין עליהם עוד אחד.

(10) אמרו לו "הרי את מקובל עלינו כשלשה ע"מ שתדינונו דין תורה" וטעה בשיקול הדעת, מה טעם הדין דישלם מביתו ? (א.)

- (א) משום שהגיס דעתו לדון יחידי דין תורה.
 (ב) משום שנקרא בי"ד חצוף.
 (ג) משום דאינו מומחה.

(11) הרב ותלמידו, מה דינם לדון ? (ב.)

- (א) אין דנים יחד.
 (ב) דנים ונחשבים כשניים.
 (ג) דנים ונחשבים כאחד.

(12) מאיזה מהפסוקים דלהלן יליף מ"ד "פעמים שאתה רשאי לבצוע, פעמים שאינך רשאי לבצוע" ? (ב.)

- (א) ובצוע ברך נאץ ה'.
 (ב) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם.
 (ג) ולפני התגלע הריב נטוש.

(13) שניים שעשו פשרה, האם יכולים לחזור בהם ? (ג.)

- (א) יכולים לחזור.
 (ב) אינם יכולים לחזור.
 (ג) מחלוקת.

(14) כיצד מעמידה הגמרא את דברי המשנה "עיבור החדש בשלשה" ? (ג.)

- (א) עיבור החדש היינו עיבור השנה.
 (ב) עיבור החדש כפשוטו לעבר ביום ל"א.
 (ג) קידוש החדש ביום ל'.

(15) בעיבור השנה, ממי מתחילין ? (ד.)

- (א) מתחילין מן הצד.
 (ב) מתחילין מן הגדול.
 (ג) מתחילין מן הרגיל.

(16) באיזה מהסימנים דלהלן מודו כו"ע, שאם עברו את השנה עברו, היו שמחים ? (ד.)

- (א) משום פירות האילן.

(ב) משום התקופה.

(ג) משום האביב.

(17) ממתי התירו לעבר שנת שביעית ומוצאי שביעית ? (ה.)

- (א) משהתיר רבי ליקח ירק מחור"ל לארץ.
 (ב) משהתחילו לעבר השנה לא פחות מחודש ולא יותר על חודש.
 (ג) משהתחילו שני רעבון.

(18) בשעת הדחק, מאימתי יושבים לעבר השנה ? (ה.)

- (א) לאחר ראש השנה מיד.
 (ב) קודם ראש השנה.
 (ג) מר"ח שבט ואילך.

(19) על מי הכוונה "החרש והמסגר אלף" ? (ו.)

- (א) לכו"ע הכוונה תלמידי חכמים.
 (ב) לכו"ע הכוונה שרים ועשירים.
 (ג) מחלוקת.

(20) סמיכת חכמים, על ידי מי נעשתה לפי התקנה האחרונה ? (ו.)

- (א) על ידי הנשיא בלבד.
 (ב) על ידי בי"ד בלבד.
 (ג) על ידי הנשיא ובי"ד.

(21) מה הכוונה האמיתית "השור יסקל וגם בעליו יומת" ? (ז.)

- (א) שותף ליסטים כליסטים.
 (ב) מה מיתת בעלים אסור בהנאה, אף מיתת השור אסור ליהנות מבשרו.
 (ג) מה מיתת בעלים בעשרים ושלשה, אף מיתת השור בעשרים ושלשה.

(22) קרקע שבין שני שבטים ואין ידוע לאיזה מהם שייכת בפני איזה בי"ד דנים עליה ? (ז.)

- (א) בי"ד של שלשה.
 (ב) בי"ד של שבעים ואחד.
 (ג) בי"ד של עשרים ושלשה.

(23) סנהדרין שבלשכת הגזית, אימתי היו יושבים כל יום ? (ח.)

- (א) מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערביים.
 (ב) מתמיד של שחר עד זמן הקרבת מוסף.
 (ג) מהנץ החמה ועד צאת הכוכבים.

(24) השורט חמש שריטות על מת אחד, מה דינו ? (ח.)

- (א) חייב אחת על הכל.
 (ב) חייב על כל אחת ואחת.
 (ג) מחלוקת.

ליקוט מפרשים ע"ס דף היומי

מספר עלי תמר

מכות פ"ב ה"ו - סנהדרין פ"א ה"ב

פ"ב היו מהו וישב עמם רבנן דקיסרין בשם ר"ש שאם היה ת"ח עושים לו בית ועד.

בבבלי ת"ח שגלה מגלין ישיבתו עמו, אבל אם אין ישיבתו הולכת עמו לא שמענו שזקני העיר מקלט מחויבים לעשות לו בית ועד, אולם רבנן דקיסרין אומרים שמחויבים לעשות לו בית ועד. ושוב מצאתי כן בתרביץ שנתפרסם שם קטע מירושלמי זה מתוך הירושלמי מקטעי הגניזה. ונראה שדורש מלת וישב שהיא מיותרת, שלא היה לו לכתוב אלא ונתנו לו מקום עמם, ולפיכך דריש ישיבה לתורה. וכה"ג בבכורים פ"ג ה"ג, מניין שאין ממנין זקנים אלא בא"י דכתיב בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם. אבל אם אינו מוצא תלמידים מתאימים בעיר מקלט להקים בית ועד לפי חכמתו, אז וודאי שמגלים ישיבתו עמו.

פ"ג הי"א והקורא קורא אם לא תשמור לעשות וכו' והפלה ה' אלוקיך את מכותך וגומר וחוזר לראש המקרא.

בסדר מלקות במחזור מנהג ספרד בק"ק קונשטאנטינא, יקרא פסוקים אלו בקול רם בטעמים מלה במלה עכ"ל. ומבואר כן מלשון והקורא קורא, כמ"ש בריש ברכות, מאימתי קורין את שמע כמו שפירש בשנו"א דם.

והנה במשנה שבבבלי יש הוספה של עוד שני פסוקים, ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו', והוא רחום וגו'. ועיין במלא"ש ותוס' יו"ט ובד"ס שבכל הנוסחאות ליכא. ורבי יוסף אשכנזי והגר"א מחקו את הפיסקא הנ"ל. ויש להוסיף שמבואר באו"ח תר"ו ובכל מקורות הראשונים שהמלקה אומר והוא רחום ולא הקורא. ואמנם שני פסוקים הראשונים אם לא תשמור לעשות והפלא ה' את מכותך שהקורא קורא הם פסוקי דפורענותא, אולם והוא רחום שאומר המלקה הוא פסוקא דרחמי, וכן הפסוק ושמרתם את דברי הברית הזאת. ואולי היו כתובים בגליון כפסוקים שהמלקה אומר ונכנסו לפניו בגוף המשנה.

מסכת סנהדרין

פ"א היא נימור חבר ותלמיד היה כרבי לעזר לרבי יוחנן.

בבסנהדרין ל"ו אמר רב שונה אדם לתלמידו ודן עמו